

ความบันดาลใจ

ความบันดาลใจ (Inspiration) เกิดจากสิ่งที่มากระทบใจ ประทับใจ หรือบังเกิดความรู้สึกสะเทือนอารมณ์ทั้งจากความทรงจำ จากชีวิต ธรรมชาติ ดำเนินเทพปกรณัม และประวัติศาสตร์ ซึ่งทำให้ศิลปินสามารถสร้างสรรค์งานในรูปแบบและเทคนิคตามความรู้สึกนึกคิดหรือจินตนาการของตน โดยอาจมีเนื้อหาเกี่ยวกับพิธีกรรม ความเป็นจริงของชีวิต ความงามของธรรมชาติ ความงามในด้านศิลปะ ในแง่จริยธรรม การปฏิรูปสังคม ปรัชญา ฯลฯ เพื่อตอบสนองความต้องการของชีวิตเช่น ความต้องการด้านประโยชน์ใช้สอย (functional needs) ประโยชน์ทางด้านจิตใจ (spiritual needs) และในด้านความงาม(aesthetic needs) โดยเฉพาะอย่างยิ่งในการสร้างงานศิลปะทุกสาขา ทั้งในด้านดนตรี กวีนิพนธ์ บทละคร ภาพยนตร์ จิตรกรรม ประติมากรรม และสถาปัตยกรรม ศิลปินส่วนมากเกิดความคลั่งใจได้คิด หรือมีบ่อเกิดแห่งความบันดาลใจในการสร้างสรรค์(sources of creative inspiration) มาจากสิ่งใดสิ่งหนึ่ง

งานศิลปกรรมทุกอย่าง ย่อมเกิดจากความบันดาลใจของผู้สร้างสรรค์ทั้งสิ้น เช่น มนุษย์ในสังคมล่าสัตว์ยุคหินเก่าตอนปลาย(upper palaeolithic age) ของยุโรป สร้างงานจิตรกรรมฝาผนังไว้ตามเพดานและฝาผนังถ้ำที่พิคอาตซ์ เพื่อใช้ประกอบพิธีกรรมอันมีผลทางจิตใจ ในลักษณะของการตัดไม้ข่มนาม โดยเขียนภาพการล่าสัตว์ต่าง ๆ ไว้อย่างมีชีวิตชีวา แสดงภาพสัตว์กำลังถูกลูกธนูและ รั้งหนืออย่างสุดกำลัง เช่น ภาพเขียนภายในถ้ำลาสโก้ (lascaux) ทางตอนใต้ของฝรั่งเศส และในถ้ำอัลตามิรา (altamira) ทางภาคเหนือของสเปน เป็นงานที่ศิลปินได้ความบันดาลใจมาจากความเชื่อถือในเรื่องโชคลาง (superstition) และมีการทำพิธีกรรมก่อนที่จะออกไปล่าสัตว์ เพื่อความสวัสดิมีโชคชัยของตน

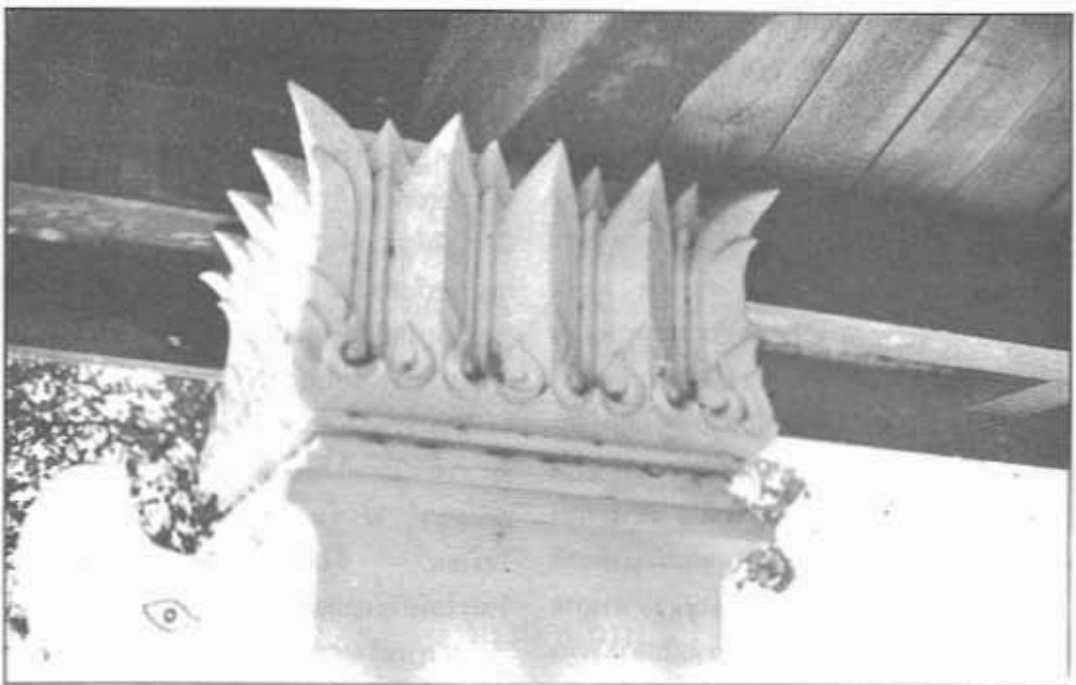
สำหรับในประเทศไทย มีหลักฐานปรากฏว่า ชุมชนโบราณสมัยก่อนประวัติศาสตร์ในยุคโลหะ (metal age) ทางภาคอีสาน ได้สร้างงานจิตรกรรมไว้ตามผนังถ้ำและเพิงผามากมาย เพื่อใช้สื่อความหมายซึ่งกันและกัน ศิลปินเหล่านั้นได้รับความบันดาลใจมาจาก - สิ่งแวดล้อมและประสบการณ์ในชีวิตประจำวันของสังคมเกษตรกรรม มีภาพแสดงการประกอบพิธีกรรม การล่าสัตว์ การเลี้ยงสัตว์ การจับปลา และภาพมือจำนวนมาก แหล่งที่ค้นพบภาพเขียนดังกล่าวมี "ถ้ำผาแต้ม" อำเภอคอนคาจ จังหวัดมุกดาหาร "ถ้ำผาฆ้อง" อำเภอภูกระดึง จังหวัดเลย และภาพที่เพิงผา "โนนสาวอี" อำเภอบ้านผือ จังหวัดอุดรธานี ฯลฯ

ความบันดาลใจ ในการสร้างงานศิลปะไม่ได้จำกัดอยู่เฉพาะการแสดงออกทางรูปแบบที่มองเห็นได้เท่านั้น แต่ในทางดนตรีก็มีความบันดาลใจด้วย เช่น เมื่อครั้งสมเด็จพระยานริศรานุวัดติวงศ์ตามเสด็จพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว เสด็จประพาสน้ำตกไทรโยค จังหวัดกาญจนบุรี ทรงพบเห็นความสวยงามของน้ำตกไทรโยค ที่เขียวชอุ่มยิบเยิ้มด้วยเงาไม้เขียวทึบ นกกาเหว่าร้องพร้อปร้อง โดยเฉพาะเสียงกู่ร้องก้องกังวานของนกยูงทอง จากความงามอันประทับใจของ - สิ่งแวดล้อมเหล่านี้เอง ได้ก่อแรงบันดาลใจให้พระองค์ทรงนิพนธ์เพลงขึ้นด้วยเนื้อร้อง และ ท่วงทำนองอันไพเราะ โดยทรงตัดเพลงแต่งเติมมาจากเพลง "ขอมกล่อมลูก" ๒ ชั้น เพลงดังกล่าวคือเพลง "เขมรไทรโยค" ซึ่งเป็นเพลงไทยอมตะเพลงหนึ่งที่มีความไพเราะจับใจตลอดมา

การสร้างงานศิลปะในปัจจุบัน ต้องอาศัยความบันดาลใจเช่นเดียวกัน ดังปรากฏว่า เมื่อศิลปินได้พบเห็นพระพุทธรูปสัมฤทธิ์ หรือพระพุทธรูปศิลาค่างๆ ถูกคนร้ายตัดพระเศียรไป ศิลปินผู้นั้นบังเกิดความรู้สึก

ลายปั้นปูนประดับผนังวิหาร วัดนางพญา เมืองศรีสัชชนาลัย เป็นลายที่ได้รับความนิยมมากที่สุดมาจากพระรณพฤษา ศิลปะแบบสุโขทัย

บัวหัวเสาปั้นปูน แบบบัวจงกล จากวัดป่าโมก จ.อ่างทอง ศิลปินได้รับความนิยมมากที่สุด มาจากดอกบัวจงกล ศิลปะแบบอยุธยาตอนปลาย

ลายจำหลักบานประตูหอไตร วัดระฆัง เป็นงานที่ได้รับความบันดาลใจมาจากธรรมชาติ ศิลปะสมัยรัชกาลที่ ๑ แห่งกรุงรัตนโกสินทร์

สะท้อนใจต่อพฤติกรรมอันเลวร้ายดังกล่าว ทำให้เกิดความบังคาลใจ ในการเขียนภาพพระพุทธรูปขึ้นมาดูขึ้น พระศอ มีโลหิตหลั่งไหลออกมาแดงฉาน ด้วยมีความมุ่งหมายเพื่อแสดงให้เห็นว่า พระพุทธรูปนั้นมีชีวิตและจิตวิญญาณเหมือนพระพุทธรองค์ แม้ว่าจะเป็นสิ่งสมมติ แทนองค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้า จิตรกรรมดังกล่าว จึงเป็นงานที่สะท้อนสภาพสังคมและมีคุณค่าในการปฏิรูป

จิตใจ

ฉะนั้น จึงสรุปได้ว่า ความบังคาลใจที่ศิลปินได้รับจากสภาพสิ่งแวดล้อม และประสบการณ์ทางตรงและทางอ้อมทั้งจากธรรมชาติ ชีวิต เศรษฐกิจ สังคม ตลอดจนชนบทยุคแห่งทุกยุคทุกสมัยนั้น เป็นบ่อเกิดของการสร้างสรรค์งานศิลปะในรูปแบบต่างๆ กัน

บรรณานุกรม

- ชมพูนุช พงษ์ประยูร จิตรกรรมฝาผนังและภาพลายเส้นในประเทศไทย กรมศิลปากร
พิมพ์ถวายพระภิกษุ ๓๓๗ ซึ่งเข้ามปฏิบัติที่วัดเจตวันแห่งชาติ ในเทศกาลเข้าพรรษา พ.ศ. ๒๕๐๘
Majorie & Quennell, C.H.B. *Everyday life in Prehistoric Time*. London,
B.T. Badsford, 1959.